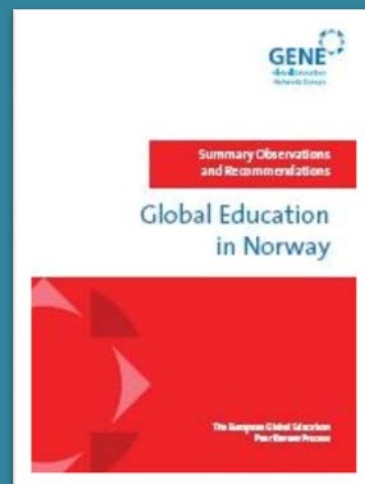
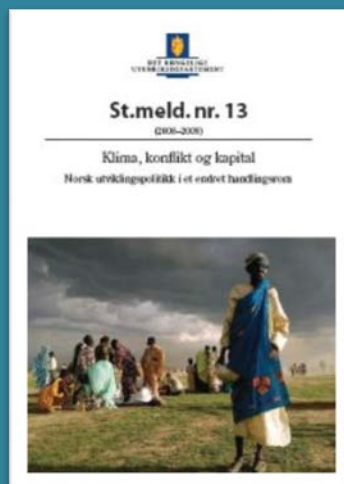
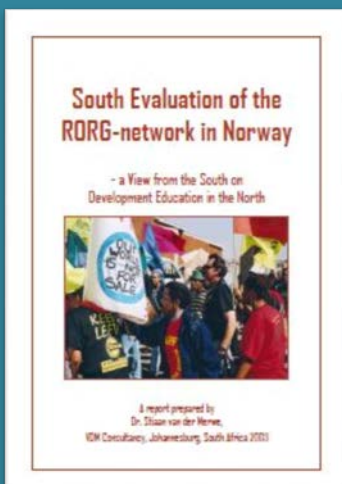
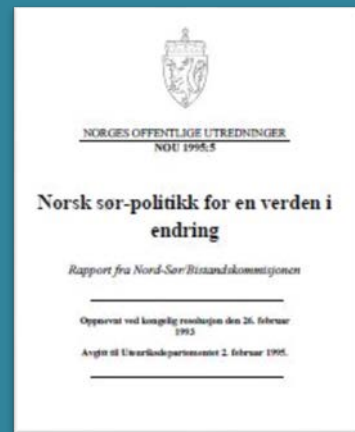
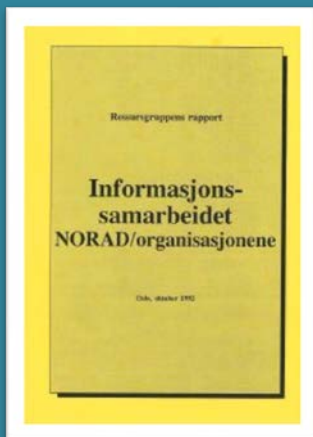

RORG-samarbeidet 20 år

1992-2012

En kommentert kronologi
Av Arnfinn Nygaard
Oslo, august 2012

Innhold

Forord

RORG-samarbeidets historie

- ***1991-92***
- ***1993-94***
- ***1995-96***
- ***1997-99***
- ***2000-01***
- ***2002-05***
- ***2006-18***
- ***2009-12***

 Vedlegg 1: Ansatte i RORG-samarbeidet 1991/92-2012

 Vedlegg 2: Styringsgruppe- og styreledere 1992-2012

 Vedlegg 3: Statlige tilskudd til opplysningsarbeid 1992-2012

 Vedlegg 4: Regjeringer, bistands- og utviklingsministre 1992-2012

Forord

RORG-samarbeidet er sånn omtrent 20 år i år – avhengig av når en velger å sette fødselsdatoen. Unnfangelsen av ideen om et tettere samarbeid og etableringen av en koordinatorstilling som «bindeledd mellom organisasjonene og Norad» oppsto sommeren 1990 – i dialog mellom Norads informasjonskontor og RORGene. Etter søknad fra RORGene sommeren 1991 ble det ansatt to koordinatører på deltid ut året, Nina Onsum og Margit Husevåg. Norad nølte, men etter litt fram-og-tilbake mellom Norad og RORGene på nyåret 1992 ble jeg tilbudt stillingen - på heltid. Jeg startet i jobben i månedsskifte februar/mars 1992. Siden har jeg blitt der/her – i gode, men også «onde» dager. RORG-samarbeidets historie er i stor grad også en del av min egen historie de siste 20 årene.

RORG-samarbeidet ble født i strid – i strid med Norad om innhold og innretning av det statlig støttede opplysningsarbeidet om internasjonale utviklingsspørsmål, om de frivillige organisasjonenes uavhengighet og integritet og om forvaltning av støtten. Striden oppsto etter mange års tett og nært samarbeid med Norad informasjonskontor, først under ledelse av informasjonssjef Leif Vetlesen og på 1980-tallet under ledelse av Halle Jørn Hanssen. Og sentralt i oppbygging av dette samarbeidet sto Egil Magne Hovdenak, som var ansatt ved Norads informasjonskontor i 21 år – fram til 1992. Hanssen sluttet i 1991 og Hovdenak i 1992 – begge i dyp frustrasjon over den omlegging av opplysningsarbeidet Norad-ledelsen la opp til.

Jeg startet i stillingen som RORG-koordinator relativt uforberedt på den striden som pågikk på dette feltet: *u-landsinformasjon. Nord/Sør-informasjon* ble etter hvert den betegnelsen RORG-samarbeidet valgte å bruke. Striden vedvarte gjennom det meste av 1990-tallet og førte til at jeg i en årrekke satt i en høyst truet stilling med usikker framtid, som Norad i perioden 1995-1998 gikk aktivt inn for å få avvirket. Konflikten med Norad førte til at hverdagen i perioder ble preget av en byråkratisk og forvaltningsmessig skyggeboksing, der jeg opplevde at Norad holdt meg i en slags «administrativ forvaring» uten lov og dom (en praksis i ulike land, som jeg lærte om i mitt tidligere arbeid som kampanjesekretær i Amnesty Norge).

Når jeg likevel valgte å bli i stillingen skyldtes det flere forhold: Gleden over å få jobbe med saker og oppgaver jeg har opplevd og opplever som givende, viktige og meningsfylte i dagens verden, en enorm støtte fra RORGene generelt og styringsgruppa spesielt når det gjaldt som mest og ikke minst inspirasjonen og det store engasjementet fra en rekke RORGer og enkeltpersoner som jeg har hatt gleden av å møte og jobbe sammen med. Jeg vil benytte anledningen til å takke dere alle! Det vil føre for langt å nevne alle med navn, men noen vil jeg likevel trekke fram: *Øystein Tvetter* og *John Y. Jones* har begge vist et spesielt stort engasjement for opplysningsarbeidet og RORG-samarbeidet i hele denne perioden. Med deres utviklings- og informasjonsfaglige innsikt, kompetanse og erfaring, samt store nettverk i Sør, har de i disse 20 årene bidratt med uvurderlig læring, inspirasjon og raus støtte. Takk! For 12 år siden tok *Lillian Nordal* over ansvaret for forvaltningen av informasjonsstøtten - etter at COWI-evalueringen i 1998 hadde konkludert med at samarbeidet mellom Norad og RORG-samarbeidet hadde «lidd skibbrudd». Dette endret seg med Nordal, som gikk av med pensjon sist vinter. Takk for godt samarbeid! Takk også til *Fellesrådet for Afrika* og *FOKUS*, som på en god måte ivaretok arbeidsgiveransvaret for koordinatorstillingen gjennom mange år og sist, men ikke minst, en takk til mine gode medarbeidere gjennom de senere årene, *Knut Hjellestet* og *Judith Klein*!

Helt til sist vil jeg få benytte anledningen til å ønske min nye sjef, daglig leder *Sidsel Aas*, lykke til i arbeidet med å lede RORG-samarbeidet og opplysningsarbeidet videre!

Oslo, 22. august 2012

Arnfinn Nygaard

RORG-samarbeidets historie

- en kommentert kronologi 1991/92-2012

En omfattende og systematisk gjennomgang av RORG-samarbeidets og opplysningsarbeidets historie i Norge ville vært en spennende og interessant oppgave, men mer arbeidskrevende og omfattende enn det er rom og behov for i denne omgang. Her presenteres i stedet en mer punktvis kronologi – innledet med forfatterens oppsummerende kommentar til hva som skjedde fra år til år. Disse kommentarene er preget av forfatterens egen rolle i denne tiden og prosessen som omtales og andre vil kunne vektlegge andre momenter og ha andre syn på hva som skjedde.

Fokus her er lagt på RORGenes kamp for å videreføre koordinatorstillingen og RORG-samarbeidet og RORG-samarbeidets rolle i den viktige politiske prosessen om innholdet i og omfanget av det statlig støttede opplysningsarbeidet. «U-landsinformasjon» og «bistandsinformasjon» har blitt erstattet av «Nord/Sør-informasjon», men dagens geopolitiske endringer i verden og fokus på «samstemt politikk for utvikling» vil trolig bidra til nye begreper og betegnelser i årene som kommer.

Hva har vi oppnådd i disse 20 årene? Da RORG-samarbeidet ble formelt etablert med egne vedtekter, vedtatt i 1999, var de to sentrale beveggrunnene disse: *mer og bedre*. Noen av RORGene var mest opptatt av stå sammen for å sikre økte bevilgninger fra Stortinget, mens andre var mer opptatt av RORG-samarbeidet som informasjonsfaglig forum, som sammen kunne bidra til bedre opplysningsarbeid. Jeg mener vi har oppnådd mye på begge disse områdene.

Om vi ser på bevilgningene fra Stortinget til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid i denne 20-årsperioden (se vedlegg 4), så har de økt gjennom hele perioden og blitt mer en tre-doblet! Jeg tror ikke det ville ha skjedd om ikke RORGene hadde stått sammen, gjennom RORG-samarbeidet, og samtidig drevet politisk påvirkningsarbeid for å sikre et samfunnsmessig og utviklingspolitisk relevant innhold i dette opplysningsarbeidet!

«Bistandstrøtthet» var et tema på begynnelsen av 1990-tallet og Norads nye strategiske mål om «å skape aksept for Norads mål og metoder» må kanskje sees i lys av det. RORGene sto imidlertid imot presset fra Norad. Det har vært fantastisk å oppleve kraften fra et så stort religiøst, ideologisk og politisk mangfold, som sto sammen og insisterte på at opplysningsarbeidet skulle dreie seg om miljø- og utviklingsspørsmål i «et helhetlig Nord/Sør- perspektiv», fremme sør-perspektiver og bidra til kritisk debatt – ikke være propaganda for bistand eller et ledd i bistandsorganisasjoners markedskommunikasjon. Dette mener jeg vi i stor grad har lyktes med. Den statlig støttede opplysningsvirksomheten er ikke lenger en støttefunksjon for Norad, norsk bilateral bistand eller bistandsorganisasjoners markedskommunikasjon. RORGene har vært i forkant og bidratt til det mer selvkritiske og helhetlige perspektivet i utviklingsdebatten, som i dag ligger til grunn for «samstemt politikk for utvikling» - med bred politisk oppslutning på Stortinget. Ikke minst har vi fått bredt politisk gjennomslag for det prinsippet at organisasjonene, med statlig støtte, skal kunne kritisere staten og at denne «vokterrollen» er viktig for å styrke både demokratiet og utviklingspolitikken. Alt dette ligger i dag nedfelt i Norads retningslinjer for informasjonsstøtten: Folkeopplysning for en ny verden.

Men verden endrer seg, statsstøtten til frivillige organisasjoner er under press fra mange hold og neste år er det stortingsvalg igjen. Hva framtida vil bringe gjenstår å se, men jeg tror det vil være behov for RORG-samarbeidet i mange år framover også!

1991-92

Dette skjedde: RORG-samarbeidet og koordinatorstillingen ble unnfanget og formet i strid. Norad-ledelsens forsøk på omlegging og innsnevring det brede folkeopplysningsarbeidet ble slått tilbake og gjennom Ressursgruppas rapport ble det lagt et nytt grunnlag for det statsstøttede opplysningsarbeidet – fra u-landsinformasjon knyttet til bistand til Nord/Sør-informasjon knyttet til bærekraftig utvikling.

- ❖ Det oppsto strid i Norad mellom *informasjonssjef Halle Jørn Hanssen* og Norads ledelse ved *direktør Per Ø. Grimstad* og *assisterende direktør Sven A. Holmsen*. Striden ble presentert slik i en NTB-melding gjengitt i Aftenposten 13. februar 1991:

"Striden ligger på det prinsipielle plan: Skal informasjonsvirksomheten ha det internasjonale tilsnitt den har fått under Halle Jørn Hanssens ledelse, eller skal den være ren PR-virksomhet for NORAD og NORADs prosjekter der norsk industri etterhvert skal komme sterkere inn i bildet?"

Utviklingspolitisk rommet striden også ulike syn på Verdensbankens og IMF's strukturtilpasningsprogrammer. Halle Jørn Hanssen var kritisk til norsk tilslutning til de omstridte programmene.

- ❖ Ideen om en koordinatorstilling oppsto i dialog mellom RORGene og Norads informasjonskontor, slik det framgår av referat fra møte blant RORGene 17. april 1991:

«Et mer strukturert samarbeid mellom rammeavtaleorganisasjonene startet i mai 1990 med en gruppeinndeling av organisasjonene etter initiativ fra Hovdenak i Informasjonsenheten i NORAD med det formål å koordinere og effektivisere en del av organisasjonenes informasjonsvirksomhet. Fra dette oppsto ideen om å opprette en koordinatorstilling som bindeledd mellom organisasjonene og Info/NORAD.»

- ❖ En gruppe nedsatt av RORGene utarbeidet et forslag til søknad til Norad og søknad ble sendt sommeren 1991, signert av *Kirsten Svendsen (Norsk Fredskorpssamband)*, *Lars Grønseth (Fellesrådet for det sørlige Afrika)*, *Kjetil Hillestad (Sosialistisk Opplysningsforbund)*, *Jan Erik Bechensten (Frikirkerådets u-landsinformasjon)*, *Margit Husevåg Kapoor (Operasjon Dagsverk)* og *Aslak Leesland (AOF)*.
- ❖ Etter dialog med RORGene innvilget Norad i september søknad om støtte ut året (1991). *Nina Onsum* og *Margit Husevåg* ble ansatt som koordinatører på deltid, for å «tilrettelegge for fellestiltak og (...) legge grunnlaget for en permanent felles funksjon for samordning og effektivisering av organisasjonenes informasjonsvirksomhet om utviklingsland og utviklingssamarbeid» (utdrag fra brev fra Norad 9. september).
- ❖ Norad besluttet å overføre forvaltningen av informasjonsstøtten fra Informasjonskontoret (INFO) til kontoret for private organisasjoner (PRIV) og engasjerte *Petter Myhren (Redd Barna)* som rådgiver for å bistå i prosessen.
- ❖ 10. januar 1992 sendte RORGene brev til *bistandsminister Grete Faremo* med skarp kritikk av den «omlegging og innsnevring av Norads informasjonsvirksomhet som nå pågår». 15 RORGer, herunder studieforbundene til KrF, Sp, SV og Venstre, stilte seg bak brevet. Til grunn

for samarbeidet med Norad hadde RORGene lagt den informasjonsstrategien som Norads informasjonskontor hadde utarbeidet i 1990/91 - under ledelse av tidligere informasjonssjef Halle Jørn Hanssen. I brevet stilte RORGen seg «undrende til at det skulle være behov for så drastiske endringer som det nå legges opp til». Det ble vist til signaler fra Norad - både direktør Per Ø. Grimstad og *nytilsatt informasjonssjef Steinar Mediaas*:

«Det blir fremholdt at NORAD skal konsentrere informasjonsvirksomheten til å: 'spre faktabasert kunnskap om bistandssamarbeid og forhold i våre samarbeidsland i og utenfor bistandsmiljøet i Norge'. Mediaas forteller samtidig at: 'den ideologiske profilen skal dempes'. Han forteller at NORAD har tatt kontakt med ekstern konsulent i forbindelse med overføringen av ansvaret for informasjonssamarbeidet med våre organisasjoner til Priv.org.kontoret i Norad. Vi betrakter det som nok et signal om en omlegging og uheldig innsnevring av den brede informasjonsstrategien.»

- ❖ Norad tok i januar 1992 initiativ til «å etablere en ressursgruppe med deltakelse fra organisasjonene og NORAD for å videreutvikle samarbeidet på informasjonssektoren».
- ❖ Norad ga signaler om vilje til å finansiere en videreføring av koordinatorstillingen og *Arnfinn Nygaard* ble tilsatt på fulltid i februar/mars 1992. Koordinatoren utarbeidet en «RORG-katalog» med oversikt over RORGenes arbeid, publikasjoner og planer og arrangerte blant annet debattseminar om «annonsekampanjer og folkeopplysning i u-landsinformasjonen» og et skoleringsseminar om «EF og den 3. verden», men det viktigste arbeidet var knyttet til dialogen og samarbeidet med Norad. I denne fasen var *Jon Reinholdt* ved FN-Sambandet en viktig med- og støttespiller.

- ❖ I Ressursgruppa, nedsatt av Norad med deltakelse fra Norad og organisasjonene (*Øystein Tveter, Idegruppen om Nord/Sør, Knud Jørgensen, Kirkens Nødhjelp, Lissen Bruce, Norges Handikapforbund* og *Arnfinn Nygaard, RORG-koordinator*), vant organisasjonene fram med sitt syn og i gruppas rapport (oktober 1992) ble følgende konklusjon trukket:

«Informasjonsvirksomheten og informasjonssamarbeidet må knyttes til holdningsskapende arbeid i et helhetlig Nord/Sør-perspektiv. Hovedmålsettingen er å bidra til å skape forståelse og støtte i opinionen for en norsk Nord/Sør-politikk som

kan bidra til de globale endringer som er nødvendig for å skape en utvikling som er økonomisk, økologisk, sosialt og politisk bærekraftig.»

- ❖ I november 1992 ble RORG-kordinator Arnfinn Nygaard «lånt ut» av RORGene til Norad for å utarbeide en «vurdering av NORADs informasjonssamarbeid med norske organisasjoner», herunder nye retningslinjer for Norads informasjonstøtteordning. Nye retningslinjer ble foreslått med utgangspunkt i Ressursgruppas anbefalinger.

NORADs info-sjef tar pause i protest

Den langvarige striden i NORAD (Direktoratet for utviklingshjelp) om hvordan informasjonstjenesten skal drives, har slått ut i lys bue. Informasjonssjef og spesialrådgiver for NORAD-direktøren, Halle Jørn Hanssen, har søkt permisjon i ett år fra 1. juli.

Striden ligger på det prinsipielle plan: Skal informasjonsvirksomheten ha det internasjonale tilsnitt den har fått under Halle Jørn Hanssens mangeårige ledelse, eller skal den være ren PR-virksomhet for NORAD og NORADs prosjekter der norsk industri etterhvert skal komme sterkere inn i bildet?

«Sparket oppover»

For knapt et år siden ble Halle Jørn Hanssen ansatt som spesialrådgiver, og stillingen som informasjonssjef ble lyst ledig. Mange mente at Hanssen ble sparket oppover fordi han var brysom som informasjonssjef. I desember ble stillingen utlyst på nytt fordi man, ifølge assisterende direktør Svein A. Holmsen, ville ha flere søkere å velge blant. Nå ser det ut til at NORAD vil ansette Elkøns informasjonsdirektør, Steinar Mediaas, som informasjonssjef.

Åpent brev

I et åpent brev redegjør Hanssen for bakgrunnen for sin beslutning om å søke permisjon. Han går sterkt imot at Mediaas skal ansettes, og frykter at en mer PR- og kampanjeprøget informasjonsvirksomhet med bistand som hovedtema kommer i forgrunnen. (NTB)

Den interne striden i Norad om opplysningsarbeidet og stillingen som informasjonssjef nådde også media. Her en faksimile fra Aftenposten 13. februar 1991.

1993-94

Dette skjedde: Forholdet til Norad forble anstrengt og striden rundt opplysningsarbeidet, samt uklarhet om videreføring og eierskap til koordinatorstillingen fortsatte. Sør-perspektiver ble satt på dagsorden gjennom samarbeidet omkring «Split Vision»-rapporten (sør-perspektiver på Nord/Sør-meldingen) og RORG-samarbeidet jobbet langsiktig opp mot politiske myndigheter for å vinne fram med sitt syn og få oppslutning om økte bevilgninger til opplysningsarbeidet. Stortingsrepresentant Hilde Frafjord Johnson (KrF) engasjerte seg og tok opp saken i Stortingets spørretime.

- ❖ RORG-samarbeidet, i samarbeid med ForUM, Idegruppen om Nord/Sør og Kirkens Nødhjelp, inviterte sentrale aktører i Sør til å gi kommentarer til regjeringens stortingsmelding nr. 51 - 1991-92 (Nord/Sør-meldingen). Disse ble i mai 1993 lagt fram i rapporten «Split Vision», som bidro til kritisk debatt om norsk utviklingspolitikk og satte fokus på relevansen av og behovet for Sør-perspektiver i opplysningsarbeidet. Rektor ved Fort Hare-universitet, senere undervisningsminister i Mandelas første regjering i Sør-Afrika, *Sibusiso Bengu*, skrev blant annet:

"Norsk utenrikspolitikks tragedie er at den søker å forene en undertrykkende utviklingsmodell med følsomhet overfor utviklingslandenes behov.»

- ❖ 14. november 1993 sendte Norad ut nye retningslinjer for informasjonsstøtten, som i hovedsak fulgte opp anbefalingene fra oppdragsarbeidet til koordinatoren, bygget på anbefalingene fra Ressursgruppens rapport. RORG-samarbeidet vant dermed fram med sitt syn overfor Norad når det gjaldt føringer for informasjonsstøtten til organisasjonene.
- ❖ Norad fattet prinsippavgjørelse om videreføring av koordinatorstillingen 1994-95, men stilte spørsmålstegn ved innholdet i stillingen (november 1993).
- ❖ Opplysningsarbeidet ble ikke omtalt i St. meld. Nr. 51 - 1991-92 (Nord/Sør-meldingen), som ble besluttet fulgt opp gjennom en regjeringsoppnevnt Nord-Sør/Bistandskommisjon. I denne ble også sivilsamfunnet representert - med blant andre Elin Enge (ForUM), Jan A. Erichsen (tidligere KN) og Internasjonal sekretær i LO, Kaare Sandegren. RORG-fellesmøtet vedtok i januar 1994 en felles uttalelse til kommisjonen om «folkeopplysning og holdningsskapende arbeid i et helhetlig Nord/Sør-perspektiv», som konkluderte slik:

«Fra norske myndigheters side bør dette feltet nå prioriteres på en helt annen måte en tidligere. Det bør satses betydelig på aktørene i et samspill mellom staten (herunder NORAD), organisasjonene, forskningsmiljøer, skoleverket og medier.»

- ❖ I februar 1994 fremmet Norad forslag overfor styringsgruppa i RORG-samarbeidet om at RORG-koordinatoren skulle overta noen av de forvaltningsmessige sidene ved rammeavtalene. RORGene ønsket imidlertid ikke at koordinatoren skulle ha slike oppgaver, som tilligger Norad.

- ❖ Styringsgruppa for RORG-samarbeidet sendte 14. september 1994 brev til utenriksminister Godal og bistandsminister Nordheim-Larsen og ba om at UD «klargjør hva som skal være NORADs rolle og oppgaver og hvilke prinsipper som skal ligge til grunn for NORADs forvaltning av støtte til norske organisasjoners informasjonsvirksomhet». Bakgrunnen var Norads nye informasjonsstrategi, der det sto at «det overordnede mål for informasjon om NORADs virksomhet er å skape aksept for NORADs mål og metoder». Etter RORGenes oppfatning bekreftet strategien at Norads arbeid på dette feltet «er inne i en utvikling som på grunnleggende områder bryter med Stortingets forutsetninger».
- ❖ Bistandsminister Nordheim-Larsen (Ap), i møte med styringsgruppa for RORG-samarbeidet i oktober 1994, delte RORGenes syn når det gjaldt Norads støtte til organisasjonenes opplysningsarbeid, men ikke synet på Norads nye strategi. Styringsgruppa tok saken opp med Stortingets utenrikskomité, der Hilde Frafjord Johnson (KrF) tok opp spørsmålet med ministeren i Stortingets spørretime. I sitt avsluttende innlegg etter bistandsministerens svar i Stortinget 26. oktober sa hun blant annet:

«Det som er mitt spørsmål i forhold til den omlegging en nå legger opp til, er hvorvidt det faktisk vil være de utenrikspolitiske interesser - de rent bistandspolitiske interesser - som vil bli dominerende når man overfører disse oppgavene til Utenriksdepartementet, slik at nord-sør-dimensjonen ikke blir så sentral. Det jeg vil be bistandsministeren om, er at hun sørger for at denne informasjonsstrategien blir en åpen, kritisk og helhetlig tilnærming til utviklingsproblemene slik Stortinget har fastslått tidligere i St.meld.nr.36 for 1984-85 og i diverse stortingsproposisjoner i forbindelse med budsjettene deretter. Samtidig vil jeg si at det er behov for i Stortinget at vi får anledning til en gjennomdrøfting av hele informasjonsvirksomheten, og jeg vil derfor be statsråden om at hun sørger for, når regjeringen i stortingsmeldingen som skal utarbeides med utgangspunkt i nord-sør og bistandskommisjonens rapport, gir disse spørsmålene en grundig behandling, slik at vi kan komme tilbake til dem.»

Striden rundt opplysningsarbeidet fortsatte og tidsskrift for offentlig informasjon - INFORUM - hadde i sitt aprilnummer 1993 Nord/Sør-informasjon som hovedtema og spurte: Quo vadis? Verdensperspektiv eller navlebeskuelse?

«Hva skal prege norsk nord/sør-informasjon i resten av 1990-årene? Er den brede og stortingsbaserte enighet om folkeopplysningstradisjonen brutt, slik særlig representanter for organisasjonene som har et utstrakt samarbeid med organisasjonene hevder? Skal informasjonsmessig navlebeskuelse, informasjon om norsk statlig bistand, etter hvert erstatte den brede helhetstenkningen, verdensperspektivet? Er de organisatoriske og strategiske endringene som NORAD nå gjennomfører på informasjonssektoren bare en forbedring og tilpasning til dagens realiteter, slik NORADs ledelse hevder?»

1995-96

Dette skjedde: RORG-samarbeidet vant kampen om «eierskapet» til koordinatorstillingen, men det anstrengte forholdet til Norad fortsatte. Til tross for at Norad tok i bruk «splitt-og-hersk»-taktikk ønsket et stort flertall av RORGene å videreføre stillingen etter at to-årsavtalen med Norad utløp i 1995. Påvirkningsarbeidet overfor Nord-Sør/Bistandskommisjonen og Stortinget lyktes i stor grad og nye politisk føringer for opplysningsarbeidet – etter innspill fra RORG-samarbeidet – vant fram på Stortinget og i regjeringen.

- ❖ I februar 1995 kom rapporten fra Nord-Sør/Bistandskommisjonen (NOU 1995:5 Norsk sør-politikk for en verden i endring). Kommisjonenens rapport omfattet et eget kapittel om informasjons- og opinionsarbeidet, slik RORG-samarbeidet ønsket, som var den første lengre drøftingen av dette arbeidet i et offentlig dokument siden stortingsmeldingene på midten av 1980-tallet. Kommisjonsmedlem Elin Enge spilte her en viktig rolle og i rapporten fikk RORG-samarbeidet gjennomslag for det endrede grunnlaget for den statlige støtten til opplysningsarbeidet i tråd med Ressursgruppens rapport i 1992. I kommisjonens rapport ble formålet med opplysningsarbeidet beskrevet slik:

«Det må være en hovedmålsetting for informasjons- og holdningsskapende arbeid å berede en politisk vilje i brede lag av folket for de nødvendige konsekvensene av en global bærekraftig utvikling. En slik utvikling vil blant annet måtte innebære både en omlegging til bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre, og endringer i den urettferdige ressurs- og maktfordelingen i verden. I en slik endringsprosess er det åpenbart at det finnes både felles og motstridende interesser.»

- ❖ I mars 1995 orienterte Norad om planer for overføring av forvaltningen av informasjonsstøtten fra PRIV til en ny avdeling for samfunnskontakt og informasjon. Styringsgruppen for RORG-samarbeidet tok orienteringen til etterretning, men tilkjennega en viss «tretthet» i forhold til hyppige endringer i Norads organisasjon.
- ❖ RORG-samarbeidet var fornøyd med Nord-Sør/Bistandskommisjonens rapport og i en felles høringsuttalelse til UD i juni 1995 om rapporten, med tilslutning fra et bredt flertall av RORGene, sto det blant annet:

«Generelt synes vi at Kommisjonen har bidratt positivt med en ny og konstruktiv gjennomgang av informasjons- og opinionsarbeidet og lagt et godt grunnlag for det videre arbeidet dersom anbefalingene blir fulgt opp.»

- ❖ RORG-samarbeidets arbeid inn mot Stortinget og Nord-Sør/Bistandskommisjonen ble trolig sett på med misnøye i Norad, som i brev til RORGene i september 1995 minnet om at 2-årsavtalen om finansiering av koordinatorstillingen ville utløpe ved årsskiftet. Norad ønsket i den forbindelse å «endre finansieringsformen, slik at det ikke er Norad, men organisasjonene som vurderer hensiktsmessigheten av å opprettholde denne funksjonen». – Fra Norads side har stillingen ingen vesentlig funksjon, men vi er innforstått med at organisasjonene selv kan ha en annen oppfatning, sto det videre. Den «nye finansieringsformen», slik den ble formidlet i brevet fra Norad, ble oppfattet som et forsøk på «splitt-og-hersk» fra Norads side:

«Hver organisasjon er bedt om å tilkjenne i sine virksomhetsplaner/søknader hvorvidt man ønsker å opprettholde koordinatorstillingen. Dersom et flertall av organisasjonene, mao. 13 av 25, fortsatt ønsker forlengelse vil Norad for 1996 finansiere stillingen i samme utstrekning som tidligere. Fra om med 1997 vil det etter Norads oppfatning være riktig å finansiere stillingen ut ifra det antall organisasjoner som ønsker å prioritere den. I praksis finansierer hver organisasjon koordinatoren med omtrent kr. 15.000,- og fra og med 1997 vil da disse midlene bli stilt fritt til rådighet for organisasjonene enkeltvis uavhengig av hva flertallet av organisasjonene måtte ønske. Skulle situasjonen bli den at et flertall av organisasjonene for kommende år ikke ønsker en forlengelse, vil midlene avsatt for 1996 bli fordelt på samme måte.»

- ❖ I brevet til RORGene i september viste Norad dessuten til at saken var drøftet med representanter for styringsgruppa 8. september og at «deltakerne synes ikke å ha noen innvendinger mot forandringen». I brev til Norad, signert styringsgruppeleder Tor-Henrik Andersen (VNS), ble dette avvist og han pekte på at:

«... beslutningen om endring i finansieringsform allerede var tatt av NORAD uten forutgående dialog med styringsgruppen og at styringsgruppa heller ikke var kjent med dette på forhånd. Møtet ble derfor i hovedsak et orienteringsmøte om endring i finansieringsform og NORADs begrunnelse for endringen. Dette tok styringsgruppens representanter til etterretning.»

Styringsgruppa hadde for øvrig «en rekke kritiske synspunkter på NORADs håndtering av denne saken og begrunnelse for endringen». I brevet til Norad i slutten av september kunne dessuten styringsgruppen orientere Norad om «skriftlig tilbakemelding fra et stort flertall av RORGene om at de ønsker en videreføring av koordinatorstillingen og at vi ser fram til å kunne videreføre dette viktige samarbeidet».

- ❖ Nord-Sør/Bistandskommisjonens vurderinger og anbefalinger ble bare delvis fulgt opp av regjeringen i *Stortingsmelding nr. 19 (1995-96) En verden i endring*, som ble lagt fram i desember 1995. Meldingen fulgte imidlertid opp mange viktige prinsipper som RORGene var opptatt av, men frikjente også Norad i forhold til kritikken fra RORGene:

«Arbeidsdelingen mellom Utenriksdepartementet og NORAD på informasjonssektoren ble endret fra 1995 av. Dette innebærer at departementet vil satse på et bredt og utadrettet opplysningsarbeid om norsk bistandspolitikk, nord-sør-spørsmål og multilateralt utviklingssamarbeid. NORAD vil primært informere om sin virksomhet og om forhold i utviklingsland. På den måten har man fått større samsvar mellom ansvaret for informasjon og forvaltning.»

- ❖ I januar 1996 orienterte Norad om at forvaltningen av informasjonsstøtten ville bli overført fra PRIV til den nyopprettede avdelingen for kultur og samfunnskontakt (AKS).
- ❖ Styringsgruppa for RORG-samarbeidet hadde i mars 1996 et møte med Norad ledet av den nyansatte avdelingsdirektøren for AKS, *Raymond Johansen*, og ba blant annet Norad om å revurdere den tidligere lanserte «endringen i finansieringsordningen» for koordinatorstillingen.
- ❖ På Stortinget var det stort engasjement i forbindelse med St.meld.nr. 19, der KrF fikk utarbeidet en «motmelding» (ledet av *KrFs rådgiver Odd Jostein Sæter*, som ved en rekke anledninger gjennom flere tiår har bidratt til opplysningsarbeidet), og det var tett samarbeid

mellom KrF, Sp og SV. Dette førte til at et flertall i utenrikskomiteen (alle unntatt H og FrP), i sin innstilling til meldingen 3. juni 1996, gikk lenger enn regjeringen og blant annet sluttet seg til RORG-samarbeidets krav til Norads egen informasjonsvirksomhet:

«Dette flertallet vil understreke at informasjonsarbeidet må sees i et helhetlig perspektiv, hvor formidling av kunnskap om sammenhenger i Sør-politikken og drøfting av årsakene til de globale utfordringene skal stå sentralt. Dette flertallet viser i den sammenheng til merknader i B.innst.S.nr.3 (1995-96) hvor det pekes på betydningen av å bidra til kritisk engasjement og debatt. Dette gjelder også for NORAD og UDs egen opplysningsvirksomhet. Dette flertallet er enig i at man i opplysningsarbeidet skal trekke inn perspektiver og synspunkter fra Sør.»

Et mindretall av SV, KrF og Sp foreslo at «Stortinget ber Regjeringen om å trappe opp midlene til opplysningsarbeid til 1,5 % av bistandsbudsjettet over en tiårs periode.»

- ❖ Norad opprettholdt sin beslutning vedrørende finansieringen av koordinatorstillingen og Raymond Johansen begrunnet det slik i brev til RORG-samarbeidet i juni 1996:

«Etter Norads vurdering innebærer den nye ordningen hvor RORG-koordinatorstillingen finansieres direkte av RORGene en ryddigere praksis enn tidligere. Koordinatoren utfører slik vi ser det først og fremst oppdrag for RORGene, og legger også fram sin virksomhetsplan og rapport med regnskap for RORGenes styringsgruppe for godkjenning. Denne linjen vil tre klarere frem med den nye ordningen.»

Johansen understreket i dette brevet også at:

«Det er opp til RORGene selv å vurdere hvorvidt den enkelte organisasjon er tjent med å delta i RORG-samarbeidet, og hvilken form dette samarbeidet eventuelt skal ha.»

- ❖ På sitt møte 7. november 1996 konstaterte styringsgruppa at bortsett fra Forum for utviklingsjournalistikk og LO hadde de øvrige RORGene bekreftet at de ønsket å delta i det videre RORG-samarbeidet. Dette innebar at koordinatorstillingen kunne videreføres. Norad avsto imidlertid å forholde seg til RORG-samarbeidet direkte og orienterte om at finansieringen skulle skje ved tilskudd fra den enkelte RORG, som - dersom de ønsket det - i sine virksomhetsplaner og budsjetter for 1997 kunne føre opp kr. 15.600,- som «andel RORG-samarbeidet».

RORG-samarbeidets innspill vant fram i Nord-Sør/Bistandskommisjonen, som i sin rapport beskrev formålet med opplysningsarbeidet slik:

«Det må være en hovedmålsetting for informasjons- og holdningsskapende arbeid å berede en politisk vilje i brede lag av folket for de nødvendige konsekvensene av en global bærekraftig utvikling. En slik utvikling vil blant annet måtte innebære både en omlegging til bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre, og endringer i den urettferdige ressurs- og maktfordelingen i verden. I en slik endringsprosess er det åpenbart at det finnes både felles og motstridende interesser.»

1997-99

Dette skjedde: RORG-fellesskapet ble utvidet med en rekke bistandsorganisasjoner, mens «De fem store» fikk egen støtteordning. Norad, med avdelingssjef Raymond Johansen i spissen, fortsatte sine forsøk på å avvikle koordinatorstillingen, men RORGene sluttet aktivt opp om denne. COWI-evalueringen, utført på oppdrag fra UD, konkluderte positivt om opplysningsarbeidets rolle og betydning, anbefalte styrking og videreføring. Med støtte fra utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson (KrF) ble stillingen og RORG-samarbeidet videreført.

- ❖ I tråd med regjeringens bistandsmelding (St. meld. Nr. 19 – 1995-96) fikk «de fem store» - fra og med 1997 - 10 millioner kroner i årlig informasjonsstøtte fra Norad gjennom en egen særordning, ikke gjennom tilsvarende rammeavtaler som RORGene. Bevilgningen til opplysningsarbeid i 1997 økte noe, men tilskuddet til «de fem store» førte til noe kutt i støtten til RORGene.
- ❖ RORG-samarbeidet hadde langt på vei vunnet fram med sitt syn på innholdet i det statsstøttede opplysningsarbeidet, men bevilgningene hadde det vært verre med. Styringsgruppa for RORG-samarbeidet (Jan Erik Bechensten, *Frikirkenes globale informasjon*, Håvard Vaggen Malvik, *FIVH*, Bjørn Johansen, *SO*, Ellen M. Hansen, *Fellesrådet for Afrika* og Turid Johansen, *Idegruppen om Nord/Sør*) sendte derfor, 1. september 1997, et «åpent brev til bistandsminister Kari Norheim-Larsen» med følgende tittel: «En gradvis rasering av folkeopplysningen og mangfoldet – tilskuddene halvert siden 1980» (det innebar halvert tilskudd per organisasjon – ikke samlet tilskudd). De ba om at det i statsbudsjettet for 1998 måtte tas et krafttak for å rette opp ressursituasjonen for organisasjonene.

Arbeiderbladets Kyrre Nakkim fulgte opp RORG-samarbeidets åpne brev til bistandsminister Kari Nordheim-Larsen og ingressen 2. september 1997 – etter å ha snakket med Bjørn Jansen (SO) og Håvard Vaggen Malvik (FIVH) i styringsgruppa, samt RORG-koordinatoren - lød slik:

«Politikerne prater velvillig om frivillige organisasjoner i valgkampen, mens støtten gradvis er blitt rasert de siste 17 årene.»

- ❖ Regjeringen Jagland (Ap) falt etter at budsjettet for 1998 var lagt fram og RORG-samarbeidet fulgte opp med henvendelser og anmodninger til den nye bistandsministeren, Hilde Frafjord Johnson (KrF). Det ble likevel ingen vesentlig økning i bevilgningen til opplysningsarbeid i 1998 til tross for at antallet RORGer ble utvidet fra 23 til 30 – i hovedsak bistandsorganisasjoner. UD orienterte om at departementet ville avvente utfallet av en igangsatt evaluering av informasjonsstøtten til RORGene. I sin utviklingspolitiske tale til

Stortinget i april 1998 varslet likevel Frafjord Johnson en økning:

«Debatt og engasjement omkring utviklingshjelpen er også viktig for å sikre best mulig kvalitet. Det er med glede jeg registrerer at det er stor interesse ute blant folk for disse spørsmålene. En rekke frivillige organisasjoner gjør en imponerende informasjonsinnsats. Jeg vil gå inn for å øke støtten til opplysningsarbeid, og vil særlig styrke informasjonen omkring menneskerettigheter, handel, gjeld og vårt samarbeid med de multilaterale organisasjonene.»

Løftet ble fulgt opp og førte til en økning i bevilgning for 1999, som kom RORGene til gode.

- ❖ RORG-samarbeidet og koordinatorstillingen ble i 1997 finansiert gjennom bidrag fra den enkelte RORG, som i sin respektive planer og budsjetter hadde ført opp kr. 15.600,- som «andel RORG-samarbeidet». Ordningen var imidlertid tungvinn og signalene fra Norad innebar betydelig usikkerhet omkring framtidig finansiering. Styringsgruppa for RORG-samarbeidet tok derfor initiativ til ny dialog med Norad om finansieringsformen. Norad åpnet for en slik dialog, som førte til at styringsgruppa i desember 1997 sendte en søknad direkte til Norad om støtte for 1998.

- ❖ Evalueringen av RORGenes opplysningsarbeidet (utført på oppdrag fra UD av COWI i samarbeid med DIS) ble ferdigstilt i september 1998 og konkluderte blant annet:

«RORGenes opplysningsvirksomhet spiller fortsatt en viktig rolle for å skape interesse, innsikt og holdninger til Nord/Sør-spørsmål og Norges rolle. Arbeidet bidrar til å opprettholde mangfoldet, både tematisk, verdimessig og politisk, i den norske politiske debatten. Som helhet er de resultatene som er oppnådd i form av gjennomførte informasjonsaktiviteter, meget tilfredsstillende, både i forhold til de ressursene som er brukt og i forhold til Rammeavtaleordningens brede målsetting. Mulighetene for å oppnå resultater svekkes imidlertid av at tilskuddet til den enkelte organisasjonen er blitt mindre og av en generell usikkerhet vedrørende forvaltningen av rammeavtalene.»

- ❖ COWI-evalueringen anbefalte en videreføring av RORG-samarbeidet og koordinatorstillingen, så vel som økte bevilgninger til opplysningsarbeidet og omfattet en rekke forslag til videreføringen av opplysningsarbeidet. Samtidig ble det i brev fra Norad til RORGene 18. september informert kort om følgende:

«Ordningen med RORG-koordinator finansiert gjennom en egen avtale direkte med NORAD faller bort. Eventuell finansiering og bruk av RORG-koordinator overlates til RORGene å vurdere på linje med andre virkemidler i informasjonsarbeidet.»

- ❖ Norads brev ble drøftet på RORG-fellesmøtet noen dager senere (som var innkalt for å behandle og godkjenne søknad til Norad for 1999), der det ble enighet om å anmode Norad om å omgjøre sin beslutning og avvende UD's politiske behandling av COWI-evalueringen. Styringsgruppa ba samtidig om et møte med utviklings- og menneskerettighetsminister Frafjord Johnson om saken og oversendte i oktober en formell klage på Norads beslutning.
- ❖ Med statsrådets inngripen ble konflikten om finansieringsordningen avklart. RORG-samarbeidets klage ble behandlet av UD, som i brev av 30. november skrev:

«I oppfølgingen av evalueringsrapporten slår departementet fast at det fortsatt er behov for en RORG-koordinator for å ivareta diverse fellestjenester. Koordinatorens rolle og funksjon skal imidlertid analyseres mer inngående. Når det gjelder

finansieringen av ordningen, kan departementet opplyse at det er besluttet at NORAD skal bruke en liten del av den samlede informasjonsstøtte til direkte finansiering av koordinatorfunksjonens grunnutgifter til lønn, husleie, telefon osv, mens RORGene betaler for de tjenester som koordinator leverer i form av konkrete produkter og organisasjonsspesifikk rådgivning.»

Raymond Johansen
Foto: GAD Wikimedia Commons

Avdelingsdirektør Raymond Johansen i Norad ønsket å få avvirket koordinatorstillingen og skrev følgende i brev til styringsgruppa 25. september 1998:

«Det er få, om noen, saker som har vært diskutert så mye med både enkeltorganisasjoner og Styringsgruppen for RORG-samarbeidet som nettopp koordinatorfunksjonen. Det bør være vel kjent at NORAD i lang tid har hatt vanskelig for å se nytteverdien i at en slik funksjon skal finansieres direkte fra NORAD.»

COWI-evalueringen konkluderte blant annet:

Hilde Frafjord Johnson (KrF)
Foto: Magnus Fröderberg / Wikimedia Commons

«Den langvarige konflikten mellom RORGene og NORAD er uproduktiv og har til tider lammet kommunikasjonen mellom partene med klare negative konsekvenser for NORADs saksbehandling, RORG-koordinatorens funksjon som informasjonsfaglig ressurs, og styringsgruppa for RORG-samarbeidets mulighet til å formulere felles tiltak og målsettinger. Den gjensidige tilliten som er alfa og omega i en relasjon mellom et statlig organ og frivillige organisasjoner, har lidd skibbrudd, og kan neppe rettes opp innenfor den nåværende struktur.»

Utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson (KrF) spilte en viktig rolle da hun i 1998, med henvisning til COWI-rapporten, bidro til videreføring av RORG-samarbeidet ved å sikre fortsatt Norad-finansiering av koordinatorstillingen – på tvers av avdelingsdirektør Raymond Johansens ønsker.

- ❖ Etter Frafjord Johnsons inngripen stanset Norads angrep på koordinatorstillingen og RORG-samarbeidet, men RORG-samarbeidets kritikk – med basis i utenrikskomiteens flertallsmerknad i 1996 - av manglende Nord/Sør-perspektiver i Norads opplysningsarbeid fortsatte. I et innlegg i Bistandsaktuelt 10/99 spurte koordinatoren:

«Stortingets føringer på dette feltet synes ikke bare å gi Norad mulighet, men nærmest et pålegg om nettopp å sette bistanden inn i et helhetlig Nord/Sør-perspektiv. Det vil være nyttig om Norad og UD – med utgangspunkt i Stortingets føringer – kunne bidra til en avklaring av hvor grensene går for Norads rolle. Hvordan mener man at Stortingets føringer blir eller bør bli fulgt opp?»

- Norad informerer om det Norad kan, svarte avdelingsdirektør Raymond Johansen i samme utgave av magasinet, og konkluderte slik:

«... å tro at Norads eksterne informasjonsvirksomhet med troverdighet kan brukes til å rette kritisk søkelys på egen virksomhet blir nok en absurditet.»

2000-2001

Dette skjedde: RORG-samarbeidet ble formalisert gjennom egne vedtekter og Lillian Nordal overtok ansvaret for forvaltningen av informasjonsstøtten i Norad. Dette innledet en periode med bedret samarbeidsklima mellom Norad og RORG-samarbeidet, med fokus på oppfølging av COWI-evalueringen og samarbeid om utarbeidelse av nye retningslinjer for Norads informasjonsstøtteordning. COWI-evalueringens fokus på IT bidro også til utviklingen av nettstedet rorg.no.

- ❖ Høsten 1999 ble det utarbeidet egne vedtekter for RORG-samarbeidet, som ble gjort gjeldende fra og med 1. januar 2000 og som slo fast følgende formål:

Med utgangspunkt i organisasjonenes målsettinger om holdningsskapende virksomhet og opplysningsarbeid om Nord/Sør- og utviklingsspørsmål i Norge, samt UD/ NORADs retningslinjer for støtte til informasjonsarbeid til norske private organisasjoner, er formålet med RORG-samarbeidet

- å utgjøre et informasjonsfaglig forum og
- å utgjøre en arena for å styrke koordinering, samarbeid, utspill og mobilisering for et bredest mulig omfang av holdningsskapende virksomhet og opplysningsarbeid om Nord/Sør- og utviklingsspørsmål.

- ❖ Debatten om Norads opplysningsarbeid fortsatte og meningsutvekslingen i Bistandsaktuelt om Norads opplysningsarbeid året før ble fulgt opp i brev 2. februar 2000 til utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson, signert *styringsgruppeleder Ellen M. Hansen (Fellesrådet for Afrika)*, der hun spurte:

«Etter vår oppfatning gir Norads avdelingsdirektør, Raymond Johansen, i sitt tilsvarende svar på hvordan Stortingets føringer blir eller bør bli fulgt opp av Norad. Vi vil på denne bakgrunn anmode om at Departementet klargjør hvordan Stortingets føringer på dette feltet skal følges opp av Norad.»

- Departementet har med interesse lest brevet og vil gjerne understreke at det er både nyttig og interessant at det fra tid til annen føres en åpen og levende debatt om dette informasjonsarbeidet, svarte UD 27. mars – etter regjeringen Stoltenberg og utviklingsminister Anne Kristin Sydnes hadde overtatt. Etter departementets syn var det «viktig at norsk bilateral bistand settes inn i et generelt nord/sør-perspektiv», men departementet fastholdt likevel at nord/sør-delen, etter oppgavefordelingen i 1994, lå hos departementet og ikke hos Norad. UD valgte dermed igjen å overse flertallsmerknaden fra Stortingets utenrikskomite i 1996.

- ❖ *Utviklingsminister Anne Kristin Sydnes (Ap)* holdt tale på RORG-samarbeidets første ordinære årsmøte (i henhold til godkjente vedtekter), 24. april 2000. - For regjeringen er det viktig å se bistand og utviklingssamarbeid i et bredere perspektiv, sa hun og understreket også at:

«Det er viktig å løfte fram (...) helhetsperspektivet også i informasjonsarbeidet - både fordi dette er regjeringens politikk, men også av rent informasjonsfaglige hensyn. Selv om vi har ulike roller og oppgaver i informasjonsarbeidet, gjelder dette oss alle.»

- ❖ Norad hadde i en årrekke skiftet saksbehandlere for informasjonsstøtten svært hyppig, noe som blant annet hadde ført til svak kontinuitet og faglighet. Etter forespørsel fra Raymond Johansen overtok Lillian Nordal ansvaret i mars 2000. Dette innledet en lang periode med styrket samarbeid og dialog mellom Norad og RORG-samarbeidet knyttet til forvaltningen av informasjonsstøtten. I 2000-01 omfattet dette blant annet et godt samarbeid i forbindelse med revisjon av Norads retningslinjer for informasjonsstøtten (som ble gjort for perioden fra og med 2003 etter at Norad valgte å forlenge inneværende rammeavtaleperiode med ett år).
- ❖ Oppfølging av COWI-evalueringen sto sentralt i 2000-2001, med blant «opplegg for selvevaluering av opplysningstiltak» (utviklet av Agenda på oppdrag fra UD i samarbeid med Norad og RORGene) og utdeling av en årlig «informasjonspris» (som i 2000 gikk til VNS for tiltaket «Et fargerikt møte med veggen») og fokus på bruk av IT, som blant annet ble fulgt opp gjennom utvikling av nettstedet rorg.no.
- ❖ En pussig sak dukket opp i 2000, da Norad, i brev til RORGene 27. juli skrev:

«Stortinget har nå besluttet at årets informasjonsstøtte til organisasjonene skal reduseres med 1,6 mill kr. Før vi bruker 'ostehøvelprinsippet' ber vi dere gjennomgå planer og forbruk for å se om det er noen tiltak som kan vente til neste år, eventuelt om dere allerede nå vet om det vil bli midler til overs. Vi er innforstått med at dette kan bli vanskelig for mange, men slik situasjonen er har vi ikke noe valg – og vi håper derfor på en 'god porsjon' frivillighet.»

Reaksjonene blant RORGene var sterke, men etter å ha sondert formalitetene sendte styringsgruppa brev til Norad med orientering om den mente Norad ikke hadde «hjemmel til å foreta inndragning av allerede tildelte midler i henhold til kontrakt». Norad fulgte opp med nytt brev og «for å avklare evt. misforståelse» ble det understreket at henvendelsen av bygd på «frivillighet» og «ikke en inndragning av tildelte midler».

- ❖ I sin vurdering, ved tildeling av informasjonsprisen i 2001 til FIVH for tiltaket «NorWatch» og Regnskogsfondet for «Hagemøbelkampanjen» la juryen, ledet av Ole Christian Lagesen, blant annet vekt på at tiltakene:

"... har som utgangspunkt behovet for å informere om konsekvensene av dagens økonomiske globalisering for landene i sør, og har pekt på at også norske bedrifter som etablerer seg i utlandet ikke alltid følger de samme standarder som hjemme når det gjelder miljø, menneskerettigheter og sosiale forhold. Informasjonstiltakene har bidratt vesentlig til en nødvendig debatt om etikk i næringslivet og muliggjort at også vanlige borgere - på basis av kunnskap og ny innsikt - kan treffe etisk-økonomiske valg med betydning for nord/sør-dimensjonen i det internasjonale og nasjonale næringslivet."

- ❖ I brev til UD signert styringsgruppeleder Sidsel Aas 7. mai 2001 tok RORG-samarbeidet opp spørsmålet om oppfølging av COWI-evalueringens anbefaling om å gjennomføre «en utredning som ser alle de forskjellige informasjons- og opplysningsstøtteordningene under ett» (på bakgrunn av det COWI betegnet som «fragmentert forvaltning»). I sitt svar 5. juli stilte UD seg uforstående til behovet for en slik gjennomgang (som et par år senere likevel ble fulgt opp under Bondevik II – kjent som Lagesen-rapporten).

2002-2005

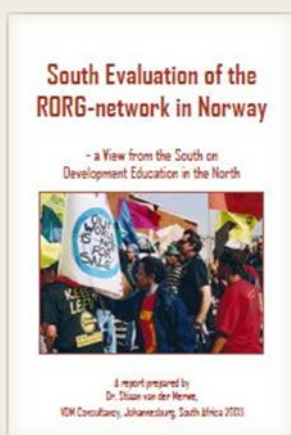
Dette skjedde: En sør-evaluering av opplysningsarbeidet, på oppdrag fra RORG-samarbeidet, satte sør-perspektiver på dagsorden og førte til kritisk selvrefleksjon og styrket faglig fellesskap i RORG-samarbeidet. Sør-evalueringen førte også til fornyet fokus på motsetninger mellom Nord/Sør-informasjon og markedsbasert kommunikasjon, samt et kritisk perspektiv på FNs tusenårsmål som politisk ledelse i UD (Bondevik II) mislikte. En positiv gjennomgang av informasjonsstøtteordningene på oppdrag fra UD (Lagesen-rapporten) ble brukt av politisk ledelse til et forsøk på å svekke helhetsforståelse og sør-perspektiver til fordel for mer bistandskommunikasjon. Samtidig vant RORG-samarbeidet fram med et viktig prinsipp i Stortinget, som understreket «vokterrollen», innførte i samarbeid med Norad ordningen med årlige tilleggstilskudd til opplysningsarbeidet og engasjerte seg i det europeiske samarbeidet gjennom GENE (Global Education Network Europe).

- ❖ RORG-samarbeidet vendte i økende grad blikket utover og 2002 ble preget av et initiativ til gjennomføring av en Sør-evaluering av opplysningsarbeidet i Norge og deltakelse i det europeiske nettverket GENE:
 - *Stiaan van der Merwe (Sør-Afrika)* ble i 2002 engasjert av RORG-samarbeidet og ledet arbeidet med Sør-evalueringen, som ble gjennomført av et team med deltakelse av *Naty Bernardino (Filippinene)* og *Alejandro Bendana (Nicaragua)*. Foreløpige resultater av denne historiske evalueringen vakte interesse i Europa og van der Merwe ble blant annet invitert til den første all-europeiske kongressen om nord/sør-informasjon (Europe-Wide Congress on Global Education) i Maastricht, arrangert av blant andre Europarådets Nord/Sør-senter og GENE, i november 2002.
 - RORG-samarbeidet deltok gjennom GENE aktivt i planleggingen og gjennomføringen av Maastricht-kongressen, der også UD bidro og *statssekretær Olav Kjørven (KrF)* deltok. Kongressen munnet ut i Maastricht-erklæringen, som kom til å legge et viktig grunnlag for den videre utviklingen av opplysningsarbeidet (Global Education) i Europa.
- ❖ Overfor Stortinget, UD og *utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson (KrF)* fremmet RORG-samarbeidet argumenter for økte bevilgninger til opplysningsarbeidet. Dette resulterte i en oppfølging av COWI-evalueringens anbefaling om en gjennomgang av støtteordningen og i brev fra UD til RORG-samarbeidet 3. mars 2003 sto det:

«I forbindelse med forvaltningsevalueringen av utviklingsadministrasjonen har utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson besluttet at det skal gjennomføres en gjennomgang av opplysningsstøtten til de frivillige organisasjoner, FN-sambandet, UNICEF Norge og ILO komiteen. Formålet med gjennomgangen er å vurdere og komme med forslag til en kvalitetsmessig mer relevant, effektivt og bedre koordinert opplysningsvirksomhet og også identifisere innovative, kommunikasjonsfaglige

virkemidler. Omfanget av den statlige støtten vil bli vurdert.»

- ❖ I 2003 ble Norads ordning med tilleggstilskudd til opplysningsarbeid, nedfelt i de reviderte retningslinjene, innført og utlyst for første gang i et samarbeid med RORG-samarbeidet (styret gjennomgikk søknader og laget innstilling til Norad). Et viktig formål var å stimulere til større samarbeidstiltak og mange RORGer hadde gått sammen om å søke om støtte til samarbeid om informasjonstiltak om handelsspørsmål. Innstillingen fra styret i RORG-samarbeidet ble godkjent av Norad, men unntak av søknaden om tiltak om handelssamarbeid. RORG-samarbeidet fikk mistanke om avslaget var politisk begrunnet etter inngripen fra politisk ledelse i UD. Dette førte til et langvarig etterspill, med klagesak og begjæring om innsyn, uten at vedtaket ble omgjort. Dette bidro i neste omgang til fornyet innsats fra RORG-samarbeidets side overfor Stortinget for å ivareta støtteordningens og organisasjonenes uavhengighet og integritet mot inngripen fra politisk ledelse.
- ❖ August 2003 lanserer professor Terje Tvedt boka "Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt. Den norske modellen", som er en del av den pågående Makt- og demokratiutredningen, der han blant analyserer Norads informasjonstøtte, karakterisert som «den altruistiske PR-kampanjen», som en del av det norske «godhetsregimet».
- ❖ Etter inngående samtaler og dialog med RORGene enkeltvis og i grupper la Stiaan van der Merwe høsten 2003 fram sluttrapport fra Sør-evalueringen, med en rekke kritiske observasjoner og anbefalinger for å bidra til at virksomheten ble reell folkeopplysning og ikke «folkeforblinding». Sentrale punkter i rapporten var anbefalinger om en klargjøring av begreper (folkeopplysning, development education mv) og å se på muligheten for utvikling av en «pedagogikk for de rike», behovet for refleksjon omkring «kontekstuell selvforståelse» og form og innhold i samarbeidet med Sør, samt en klar melding om at FNs tusenårsmål ble sett på med skepsis innenfor sivilsamfunnet i Sør og oppfattet som en videreføring av Nord's dominans.

Sør-evalueringen av RORGene i 2002/03 ble en viktig milepæl i RORG-samarbeidets historie og ble presentert slik i nyhetssak på rorg.no:

«Hva synes "Sør" om vår innsats i Nord når det gjelder Nord/Sør-informasjon? Og hva synes Sør om FNs tusenårsmål som ramme for opplysningsarbeidet i årene framover? Dette var noen av spørsmålene RORG-Samarbeidet - et nettverk av norske organisasjoner som driver opplysningsarbeid i Norge med støtte fra NORAD - ønsket å få svar på gjennom en Sør-evaluering av sitt opplysningsarbeid, den første i sitt slag i Europa.»

- ❖ 9. oktober 2003 inviterte UD et utvalg norske organisasjoner, herunder RORG-samarbeidet, til idé/planleggingsseminar for mulig samarbeid om en kampanje om FNs tusenårsmål. I den forbindelse engasjerte RORG-samarbeidet Stiaan van der Merwe til å foreta en oppdatert kartlegging av holdningene til tusenårsålene blant sivilsamfunnsorganisasjoner i det sørlige Afrika. Resultatet bekreftet de negative holdningene som også kom fram i Sør-evalueringen. UD's senere høringsnotat, som grunnlag for samarbeid, ble drøftet av RORGene på et to-

dagers seminar, som endte med en felles uttalelse (14. november) der RORGenes ga uttrykk for en kritisk grunnholdning:

«I høringsnotatet står det at ”på seminaret ga alle organisasjonene uttrykk for et ønske om å delta i en felles kampanje for å øke kjennskap og entusiasme til tusenårsmålene.” Fra RORG-Samarbeidets side vil vi gjerne delta i en kampanje for å øke kjennskap til og kritisk debatt om tusenårsmålene. Etter vår oppfatning er det imidlertid i dag ikke tilstrekkelig grunnlag for å si at det er riktig å starte en kampanje for å skape entusiasme for tusenårsmålene. Vi vil derfor be om at ordet ”entusiasme” tas ut av målformuleringen – dersom det skal være en felles målformulering.»

Politisk ledelse i UD mislikte denne kritiske holdningen, stoppet videre dialog og valgte i 2004 å starte en tusenårsmålkampanje i et samarbeid med FN-Sambandet, UNICEF Norge, UNDP Norge og Fredskorpset.

- ❖ Sør-evalueringen ble lagt til grunn for RORG-samarbeidets videre arbeid, der deltakende prosesser på årlige 2-dagers seminarer på Trollvasshytta i Oslo blant annet førte til at årsmøtet i 2004 godkjente ett posisjonspapir om Nord/Sør-informasjon (begrepsavklaring) og ett om Sør-perspektiver og samarbeid med Sør.
- ❖ I oktober 2003 ble også rapporten fra UD's gjennomgang av UD/Norads tilskudd til organisasjoners opplysningsarbeid om internasjonale utviklings spørsmål (ledet av Ole Christian Lagesen) ferdigstilt etter at foreløpige konklusjoner og anbefalinger hadde blitt godt mottatt av RORGene i en felles høringsuttalelse i september.
- ❖ UD's oppfølging av Lagesen-rapportens anbefalinger trakk ut i tid og bidro i 2004-05 til et anstrengt forhold mellom RORG-samarbeidet og politisk ledelse i departementet (utviklingsminister Hilde Frajord Johnson og politisk rådgiver David Hansen), etter at politisk ledelse sommeren 2004 – som oppfølging av gjennomgangen – gikk inn for at forvaltningen av informasjonsstøtten skulle «organiseres etter type organisasjon» og at bistandsorganisasjonene skulle få informasjonsstøtte som en del av bistandsstøtten. RORG-samarbeidet fryktet at dette ville føre til mer egenprofilering og prosjektinformasjon. I budsjettinnspill til Stortinget oktober 2004 karakteriserte RORG-samarbeidet UD's oppfølging som «lite gjennomtenkte og dårlig begrunnende endringer i organiseringen av støtteordningene» og utdypet det slik:

«I omtalen av kap. 160 post 71 vises det til den eksterne gjennomgang av informasjonsstøtteordningene (som UD fikk gjennomført i fjor) og varsles om endringer i organiseringen av støtteordningene. Vi er generelt skuffet over departementets håndtering og oppfølging av gjennomgangen og beklager at mange spennende og viktige anbefalinger og utfordringer ikke er vektlagt i oppfølgingen av gjennomgangen. Når det gjelder de i budsjettproposisjonen varslede endringene, så går de ut på at ”de bistandsrettede frivillige organisasjonene behandles under ett og at tilskudd til deres informasjonsvirksomhet blir en integrert del av samarbeidsavtalene over kap. 160 post 70 Sivilt samfunn” og det varsles om at dette vil kunne få konsekvenser for fordelingen mellom kap. 160 post 70 og 71.»

Stortingets utenrikskomité hadde imidlertid ikke merknader til regjeringens forslag og politisk ledelse la opp til at endringene skulle følges opp fra og med 2006. Sommeren 2005 pågikk en heftig debatt i Norads magasin Bistandsaktuelt med politisk rådgiver David Hansen i UD, der Camilla Houeland (Fellesrådet for Afrika) og John Y. Jones (IGNIS) i styringsgruppa for RORG-samarbeidet i et innlegg 20. mai innledet slik:

«Utenriksdepartementets "dialog" med organisasjonene om endringer i forvaltningen av informasjonsstøtten er dessverre en karikatur og ingen reell dialog. Dette får vi igjen bekreftet i innlegget fra utviklingsministerens politiske rådgiver, David Hansen, i hans tilsvarende til oss 12. mai.»

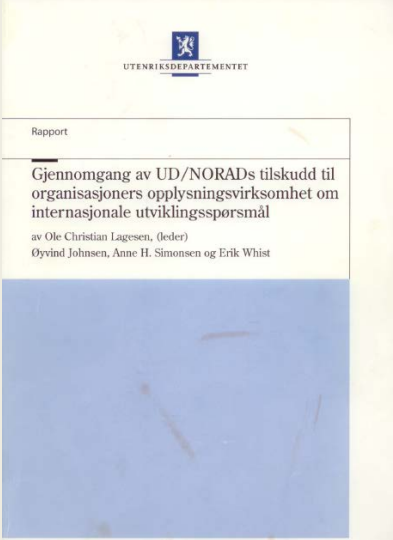
- ❖ I sitt høringsinnspill til Stortinget i forbindelse med behandlingen av *St.meld.nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk* pekte RORG-samarbeidet på følgende forhold:

- Verden trenger "vaktbikkjer" og pådrivere i utviklingspolitikken – nasjonalt og internasjonalt.
- Opplysningsarbeid om sentrale og aktuelle nord/sør- og utviklingsspørsmål som fremmer kritisk engasjement og debatt må styrkes og videreutvikles.
- Kjennskapen til ulike perspektiver og synspunkter fra Sør må styrkes.

En samlet utenrikskomité avga følgende merknad, der RORG-samarbeidets innspill ble godt fulgt opp:

«Komiteen er opptatt av konsekvensene for de frivillige organisasjonene av en stadig sterkere økonomisk avhengighet til staten. Komiteen mener det er avgjørende viktig å bevare de frivillige organisasjonenes uavhengige vokterrolle i forhold til staten. Også innenfor utviklings- og utenrikspolitikken område er det ønskelig med bred offentlig debatt rundt politiske veivalg. De frivillige organisasjonene har med sitt engasjement, sin kompetanse og brede erfaring fra tilstedeværelse i utviklingsland særegne forutsetninger for å bidra til debatt. Organisasjonenes uavhengighet er ikke minst viktig i forhold til forventningene om at organisasjonene skal være uavhengige samarbeidspartnere som skal bidra til å styrke sivilsamfunnet i u-land gjennom å bygge strukturer nedenfra i samfunnet.»

- ❖ Stortingsvalget høsten 2005 førte til regjeringsskifte og i brev til den nye utviklingsministeren, *Erik Solheim*, anmodet styringsgruppa blant annet om at utgående regjeringens vedtak om endring i forvaltningen av informasjonsstøtten trekkes tilbake eller revideres.

Konklusjonene og anbefalingene i Lagesen-rapporten, utarbeidet på oppdrag fra UD, ble generelt positivt mottatt av RORG-samarbeidet. Den var imidlertid kritisk til særlig de store bistandsorganisasjonenes opplysningsarbeid og konkluderte slik:

"Et generelt, ukontroversielt budskap om innsats for de fattige setter sentrale kontekster, kritisk debatt og viktige budskap i skyggen. Avtrykket som settes i befolkningen, særlig når det gjelder de større bistandsorganisasjonene, er relativt generelt, veldedighetspreget og ikke særlig kunnskapstungt."

RORG-samarbeidet fryktet at UD, gjennom sin oppfølging av gjennomgangen, ville bidra til mer av dette. Regjeringsskiftet høsten 2005 bidro til at de varslede endringene i forvaltningen aldri ble gjennomført.

2006-2008

Dette skjedde: RORG-samarbeidets oppfølging av Sør-evalueringen resulterte i utarbeidelsen av en «Vær Varsom-plakat» for opplysningsarbeidet og for første (og eneste) gang gikk RORG-koordinator ut mot en medlemsorganisasjon - gjennom kraftig kritikk av PLAN i en kronikk i Dagbladet. RORG-samarbeidets nye strategi for 2007-2010 førte til en utvidelse av RORG-sekretariatet for å kunne styrke arbeidet med kompetansebygging i RORGene gjennom blant annet fagfellevurderinger, samtidig som en intern konflikt etter uklare føringer fra UD for fordeling av opplysningsstøtte i 2007 førte til at tre miljøorganisasjoner holdt på å gå ut av samarbeidet. Norad fremmet nye krav til resultatfokus.

- ❖ Oppfølgingen av Sør-evalueringen fortsatte i 2006, da årsmøtet vedtok en «Vær Varsom»-plakat, med «etiske normer for Nord/Sør-informasjon i Norge».
- ❖ Med utgangspunkt i «Vær Varsom»-plakaten og det pågående arbeidet i det regjeringsoppnevnte Rattsø-utvalget fant RORG-koordinator det riktig i mars 2006 å gå ut med kritikk av en av medlemsorganisasjonene, Plan Norge (som hadde hatt rammeavtale med Norad siden 2003). En kronikk i Dagbladet ble innledet slik:

«- Bli Plan-fadder du også!, lyder oppfordringen fra politikere og kjendiser av alle slag. Sammen med TV2 bidrar de til Plan Norges "teppebombing" av det norske folk, som i løpet av ti år har skaffet organisasjonen om lag 90 000 faddere. Er dette en meningsfylt «folkelig forankring» av det internasjonale utviklingsamarbeidet?»

RORG-samarbeidets «Vær Varsom»-plakat fastsatte blant annet normer i forhold til «egeninteresser og fellesinteresser»:

«Organisasjonene har ansvar for at tiltak knyttet til informasjon om eget prosjektarbeid og annen virksomhet, så vel som egeninteresser knyttet til markedsinformasjon i forbindelse med innsamling, medlemsverving og lignende, ikke skjer i strid med normene i denne Vær Varsom-plakaten.»

Debatt ble det. Daværende informasjonssjef i Plan, Birger Baug, kalte i sitt svar kritikken for «skivebom» og skrev blant annet at:

«Det er alltid en interessant opplevelse å bli dolket i ryggen. Ekstra interessant blir det når angrepet kommer fra koordinatoren for den samarbeidsorganisasjonen du selv er medlem av, og når angrepet kommer på en "problemstilling" som han aldri tidligere – ikke en eneste gang – har tatt opp med dem det gjelder.»

RORG-koordinator svarte da at Baug måtte «ha fulgt dårlig med i timen», men utspillet og debatten fikk ellers ingen eksplisitte konsekvenser.

- ❖ Årsmøtet i RORG-samarbeidet 2006 vedtok strategi og søknad til Norad om støtte for perioden 2007-2010. Søknaden innebar en utvidelse av RORG-sekretariatet for å kunne følge opp strategiens hovedutfordring knyttet til informasjonsfaglig samarbeid:

«En hovedutfordring i strategiperioden vil være å styrke opplysningsarbeidet i medlemsorganisasjonene og RORG-samarbeidet som fellesskap gjennom oppfølging av bl.a. Sør-evalueringen av RORG-samarbeidet i 2002/03 og UD-gjennomgangen av informasjonsstøtteordningene i 2003. Sentrale elementer vil i perioden være innsats for å styrke opplysningsarbeidet og dets forankring i medlemsorganisasjonene og utvikling av et system med peer reviews.»
- ❖ Utvikling av en «Peer Review»-mekanisme startet med et to-dagers seminar på Trollvasshytta i november 2006, der innspill fra Eddie O'Loughlin i GENE la grunnlaget for opplegg som ble lagt til grunn for gjennomføring av to «piloter» - fagfellevurderinger av AOF og SAIH – kunne starte høsten 2007. Disse ble gjennomført av de nyansatte rådgiverne Knut Hjelleset og Steinar Alsos.
- ❖ I regjeringens budsjettproposisjon for 2007 ble det foreslått økte bevilgninger til opplysningsarbeidet og presisert at «5 mill kroner av økningen vil bli prioritert brukt til organisasjoner med et spesielt miljøengasjement». I den forbindelse sendte RORG-koordinator, i samråd med styret i RORG-samarbeidet, en «bekymringsmelding» til UD der det ble uttrykt uro «for at denne prioriteringen nå blir gjennomført på en måte som kan få uheldige og utilsiktede konsekvenser».
- ❖ Styrets «bekymringsmelding» førte til reaksjoner fra flere miljøorganisasjoner (FIVH, Utviklingsfondet og Regnskogsfondet), som i brev til styret i januar 2007 mente at styret «i denne saken handlet direkte i strid med undertegnede organisasjonenes legitime interesser uten engang å informere oss». Videre kontakt førte til at de tre organisasjonene i mars erklærte mistillit til styret, men etter at årsmøtet samme år vedtok føringer for styrets kontakt med myndighetene i slike saker roet konflikten seg og de besluttet å fortsette sitt medlemskap i RORG-samarbeidet.
- ❖ Konflikten mellom styret og de tre miljøorganisasjonene bidro til debatt om i hvilken grad politisk ledelse i UD kan eller bør legge politiske føringer for Norads fordeling av opplysningsstøtten, utover de føringer som ligger i Norads retningslinjer. Saken ble tatt opp av styret i møtet med statssekretær Håkon Arald Gulbrandsen i desember 2008, men uten at det kom til noen avklaring.
- ❖ 13. mars 2008 arrangerte Norad kurs for RORGene om resultater og resultatrapportering. Kurset skapte mye uro og usikkerhet, men ble fulgt opp i dialog med RORG-samarbeidet der det ble avklart av Norads forventninger ikke var så omfattende mange hadde fryktet.
- ❖ RORG-samarbeidet arrangerte i oktober 2008 sitt årlige 2-dagers seminar på Voksenåsen, der hovedfokus var utvikling av partnerskap med Sør i opplysningsarbeidet og medlemsorganisasjoner hadde invitert egne partnere i Sør. Stiaan van der Merwe ledet dialogen/debatten, som munnet ut i et sluttokument om utvikling av informasjonspartnerskap.

2009-2012

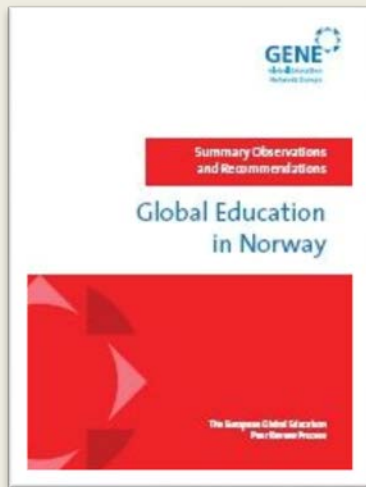
Dette skjedde: *Utviklingspolitisk fokus på «samstemt politikk for utvikling» ble fulgt opp i reviderte politiske føringer for opplysningsstøtten, med bred tilslutning på Stortinget, og la – sammen med blant annet anbefalinger i en europeisk fagfelleevaluering av opplysningsarbeidet i Norge (GENE 2009) – grunnlaget for Norads reviderte retningslinjer: Folkeopplysning for en ny tid. Et flertall på Stortinget fulgte opp RORG-samarbeidets anmodning og sikret en økning i bevilgningen ved inngangen til en ny rammeavtaleperiode. Økte bevilgninger ga rom for en økning i antall RORGer, men resultatet av Norads søknadsbehandling ble også at flere «gamle» RORGer fikk avslag. RORG-sekretariatet ble ytterligere utvidet og Sidsel Aas tok over stillingen som daglig leder, mens Arnfinn Nygaard gikk over i stilling som seniorrådgiver. Samtidig gikk Lillian Nordal i Norad av med pensjon og Vigdis Halvorsen overtok ansvaret for forvaltningen av informasjonsstøtten. RORG-samarbeidet forberedte seg på mulig regjeringsskifte.*

- ❖ Utviklingsutvalgets rapport fra 2008 ble blant annet fulgt opp av regjeringen gjennom St. meld. Nr. 13 (2008-2009) Klima, konflikt og kapital – norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom, som ble lagt fram i mars 2009. RORG-samarbeidets innspill knyttet til opplysningsarbeidet ble fulgt opp i meldingen og etter innspill til stortinget avga utenrikskomiteen (alle unntatt FrP) følgende merknad – i tråd med RORG-samarbeidets innspill:

«Flertallet viser til at klima-, finans- og matpriskrisen den siste tiden har bidratt til å sette kritisk fokus på mange sider ved vår egen politikk og utvikling og mener at det er grunn til å anta at de pågående geopolitiske endringene og maktforskyvninger i verdenssamfunnet i årene framover vil bringe fram stadig nye saker som utfordrer vår ambisjon om å se "innenrikspolitik og utviklingspolitikk i sammenheng". Flertallet mener at opplysningsarbeidet i økende grad bør sette fokus på slike temaer. Flertallet vil i den sammenheng understreke de frivillige organisasjonenes rolle som pådrivere og vaktbikkjer. I dette arbeidet vil det være viktig å støtte opp under organisasjonenes bestrebelser på å utvikle gode partnerskap med Sør i opplysningsarbeidet, som kan sikre kritiske innspill og perspektiver fra Sør også på utviklingen i Norge i et globalt perspektiv, så vel som norsk miljø- og utviklingspolitikk.»

- ❖ Norad inviterte RORGene og andre til Litteraturhuset 24. mars 2009 for debatt om den videre bruken av opplysningsstøtten, samt kritisk debatt om resultatene av opplysningsarbeidet. Daglig leder, Arnfinn Nygaard, skrev i den forbindelse en kommentar der han oppsummerte resultatene av Norads støtteordning slik:
 - avgjørende forskyvning av fokus fra bistandsprosent til utviklingspolitikk,
 - økt kritisk og nødvendig debatt om sentrale og aktuelle nord/sør- og utviklingsspørsmål som følge av bred, politisk aksept for at staten finansierer sine kritikere,

- økt innsikt i synspunkter og perspektiver i Sør gjennom annen kontakt mellom Norge og miljøer i Sør enn bistandens giver/mottaker-kontakt og
 - økt innsikt og engasjement blant unge i forhold til de bredere utviklingspolitiske spørsmål.
- ❖ I samarbeid med Norad, UD og Kunnskapsdepartementet tok RORG-samarbeidet i 2008 initiativ overfor GENE med sikte på å få gjennomført en europeisk fagfelleevaluering (peer review) av «Global Education» i Norge. Initiativet ble positivt mottatt av GENE og størstedelen av arbeidet ble gjennomført våren 2009 – da fremstående fagfeller fra flere land i Europa kom til Norge for samtaler og møter med aktuelle aktører i Norge. En foreløpig kortrapport ble lagt fram sommeren 2009, men endelig sluttrapport kom noe senere, med en rekke en innspill og anbefalinger for styrking av opplysningsarbeidet i Norge.

I tillegg til innspill til Norads arbeid med nye retningslinjer for informasjonsstøtten anbefalte GENE-rapporten bl.a.:

- *Norad bør vurdere å identifisere organisasjoner som driver arbeid av særlig høy kvalitet, som er egnet for ytterligere kapasitetsbygging og utvikling.*
- *Norad bør vurdere etablering av en egen enhet for opplysningsarbeid.*
- *UD og Norad bør involvere utdanningssektoren i det videre arbeidet med utvikling av Utviklingshuset (Vestbanesenteret) og knytte arbeidet med dette huset til læreplaner og lærerutdanning.*
- *En nasjonal komité for opplysningsarbeid (Global Education) bør etableres under ledelse av UD og/eller Norad og inkludere Kunnskapsdepartementet og tilliggende instanser såvel som samordningsinstanser innenfor sivilsamfunnet.*

- ❖ I nært samarbeid med RORG-samarbeidet og med basis i blant annet utenrikskomiteens merknad om opplysningsarbeidet i 2008, GENE-rapportens anbefalinger i 2009 og en evaluering av opplysningsstøtten til «De fem store» utarbeidet Norad nye retningslinjer for informasjonsstøtten gjeldende fra og med 2011: Folkeopplysning for en ny tid. Etter at forvaltningen av støtten til FN-Sambandet m.v. hadde blitt overført til Norad omfattet de nye retningslinjene all støtte over statsbudsjettets kap 160 post 71 og de var i tråd med de fleste av RORG-samarbeidets innspill og synspunkter fremmet gjennom mange år.
- ❖ I forbindelse med Norads behandling av søknader om støtte til opplysningsarbeid i perioden 2011-2014 anmodet RORG-samarbeidet Stortinget om økte tilskudd til opplysningsarbeid i lys av at regjeringen i sin budsjettproposisjon videreførte nivået fra forrige avtaleperiode. RORG-samarbeidet pekte på at det ville innebære at:
- Støtten til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid vil bli svekket i forhold til inneværende 4-årige rammeavtaleperiode (2007-2010), siden det i budsjettet ikke en gang justeres for økning i konsumprisindeksen.
 - Tilskuddet til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid har ikke fått sin rimelige andel av økningen i bistandsbudsjettet i senere årene, slik et flertall på Stortinget gikk inn for i en merknad til regjeringens utviklingsmelding (St.meld.nr. 13, 2008-2009) i fjor. Som

andel av samlet bistand utgjorde opplysningsstøtten i 2000 0,47%, mens den i år falt til 0,29% (se vedlegg), som for øvrig er langt under UNDPs forslag om 3%.

- ❖ RORG-samarbeidets innspill til Stortinget førte til at regjeringspartiene, i samarbeid med KrF, fikk flertall for en økning på kr. 10 millioner i tilskuddet for 2011. Dette åpnet for at Norad kunne gi rom for nye organisasjoner og øke antallet RORGer, med resultatet av søknadsbehandlingen ble også at flere «gamle RORGer» ikke fikk fornyet sine avtaler. Noen av disse fikk senere omgjort Norads vedtak.
- ❖ I tillegg til deltakelse i det europeiske samarbeidet gjennom GENE hadde RORG-samarbeidet de senere årene også utvidet deltakelse i NGO-nettverket CONCORD gjennom arbeidsgruppen for opplysningsarbeid (DARE Forum). Dette samarbeidet ledet til at RORG-samarbeidet i 2010 engasjerte konsulentene *Harm-Jan Fricke og Johannes Krause* til å foreta en studie for vurdere opplysningsarbeidet i Norge sammenlignet med Europa for øvrig. Da konsulentrapporten ble lagt fram på et seminar på Litteraturhuset i januar 2011 oppsummerte Krause rapportens konklusjoner slik:

«Det statlig støttede opplysningsarbeidet om sentrale og aktuelle Nord/Sør- og utviklingsspørsmål i Norge er trolig blant de beste i Europa.»

Krause fikk dette delvis bekreftet på seminaret, der både politisk rådgiver *Arvinn Gadgil (SV)* og stortingsrepresentant *Peter S. Gitmark (H)* blant annet understreket nødvendigheten av kritisk, politisk debatt som får fram ulike politiske perspektiver.

Rapporten "*Development Education and Awareness Raising in Norway and the EU: a comparison*", utarbeidet av konsulentene *Harm-Jan Fricke (Nederland/England)* og *Johannes Krause (Tyskland)* på oppdrag fra RORG-samarbeidet, pekte bl.a. på følgende forhold som en styrke i det statlig støttede opplysningsarbeidet (Nord/Sør-informasjon) i Norge:

- et klart fokus på de bredere utviklingsspørsmål, snarere enn bistand,
- fokus på sentrale og aktuelle spørsmål,
- anerkjennelsen av opplysningsarbeidets kritiske og politiske rolle i den politiske debatten om utviklingspolitikk og
- den store innsatsen for å involvere sør-perspektiver i arbeidet.

Av svakheter pekte den bl.a. på:

- mangel på evalueringer,
- fravær av et bredt, nasjonalt nettverk,
- fravær av teoretisk basis og forskning og
- svak deltakelse i europeiske nettverk.

- ❖ Selv om et flertall på Stortinget sørget for økte bevilgninger til opplysningsarbeidet i 2011 og 2012 har det blitt skapt en usikkerhet i forhold endringer ved et eventuelt regjeringsskifte etter stortingsvalget i 2013, der et blå-blått flertall vil kunne få betydelige følger for opplysningsarbeidet. I sitt innspill til Stortingets forsvars- og utenrikskomite i forbindelse med budsjettbehandlingen i 2011 skrev styret i RORG-samarbeidet blant annet:

«Vi er enige med Høyre i at den økonomiske støtten til norske organisasjoners informasjonsarbeid dreier seg om penger som aldri "forlater landet" og som

vanskelig kan regnes som bistand i tradisjonell forstand. Vi er imidlertid uenige i påstanden om at denne virksomheten "ikke bidrar til fattigdomsbekjempelse og utvikling". Tvert imot tror vi støtten til dette opplysningsarbeidet har vært viktig for utviklingen av en utviklingspolitikk som i større grad enn den tradisjonelle bistanden har bidratt til fattigdomsbekjempelse og utvikling.»

I sine merknader til budsjettproposisjonen for 2012 gjentok Høyres representanter likevel det syn som de også tidligere hadde gitt uttrykk for:

"Disse medlemmer viser videre til at post 71 går til informasjonsarbeid i Norge. Dette er penger som aldri «forlater landet», og som dermed ikke bidrar til fattigdomsbekjempelse og utvikling. I tråd med Høyres generelle linje om klarere prioritering vil derfor disse medlemmer redusere denne posten."

- ❖ I tråd med RORG-samarbeidets årsmøtevedtatte strategi for 2011-2014 og søknad til Norad fikk RORG-samarbeidet økt støtte, som muliggjorde ansettelse av Sidsel Aas som ny daglig leder høsten 2011. Tidligere daglig leder, Arnfinn Nygaard, gikk over i stilling som seniorrådgiver med ansvar for en nyopprettet fagenhet ved sekretariatet og redaktøransvar for rorg.no.
- ❖ I 2012 utga RORG-samarbeidet en intervjusamling med tittelen «De borgerlige og utviklingsdebatten», der utvalgte aktører på borgerlig side (i all hovedsak) hadde blitt intervjuet om temaet. Rapporten ble lansert på et bredt anlagt seminar på Stortinget i juni. I sin innledning startet daglig leder, *Sidsel Aas*, med denne påstanden:

«Dersom utviklingsdebatten og opplysningsarbeidet i Norge om globale utviklingsspørsmål skal styrke utviklingspolitikken, så vel som engasjement og innsikt i globale utviklingsspørsmål hos folk flest, kreves det mer enn før deltakelse fra hele det politiske spekteret».

I 2012 utga RORG-samarbeidet rapporten «De borgerlige og utviklingsdebatten», der tidligere stortingsrepresentant for Høyre, Inge Lønning, i sitt forord blant annet understreket dette:

«Det er på høy tid å innse at utviklingspolitikk ikke er et avgrenset politisk landskapsvernområde for spesielt interesserte, men den mest sentrale og ufrakommelige av alle politiske utfordringer i globaliseringens tidsalder. Utfordringen går på tvers av alle tradisjonelle teiginndelinger, blant annet den mest seiglivede av dem alle, skillet mellom utenriks- og innenrikspolitikk. For ikke å nevne skillet mellom næringspolitikk og handelspolitikk.»

- ❖ Neste år er det stortingsvalg igjen.

Vedlegg 1:

Ansatte i RORG-samarbeidet 1991/92 - 2012

1991	<i>Margit Husevåg Kapoor</i> (koordinator deltid ut 1991)
1991	<i>Nina Onstad</i> (koordinator deltid ut 1991)
1992 -	Arnfinn Nygaard (koordinator 1992-2006, daglig leder 2006-11, seniorrådgiver 2012 -)
2006 - 07	<i>Tor Kjetil Edland</i> (rådgiver)
2007 - 08	<i>Steinar Alsos</i> (rådgiver)
2007 -	Knut Hjelleset (rådgiver)
2008 -	Judith Klein (rådgiver)
2008	<i>Øygunn Sundsbø Brynildsen</i> (engasjement høsten 2008)
2011 -	Sidsel E. Aas (daglig leder)
2012 (vår)	<i>Trine Lyngard</i> (vikariat – skole)

Vedlegg 2:

Styringsgruppe- og styreledere i RORG-samarbeidet 1992-2012

1991-92	<i>Lars Grønseth (Fellesrådet for det sørlige Afrika)</i>
1992	<i>Kjetil Hillestad (Fellesrådet for det sørlige Afrika)</i>
1992-93	<i>Kari Vik Knutsen (Fredskorpssambandet)</i>
1993-94	<i>Berit Hagen Agøy (Kirkens u-landsinformasjon - KUI)</i>
1994	<i>Gunnar Holm (Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner – LNU)</i>
1994-96	<i>Tor-Henrik Andersen (Vennskap Nord/Sør - VNS)</i>
1996-97	<i>Tor Hojem (Fredskorpssambandet)</i>
1997-98	<i>Jan-Erik Bechensten (Frikirkenes Globale Informasjon)</i>
1998-99	<i>Håvard Vaggen Malvik (Framtiden i våre hender - FIVH)</i>
1999-00	<i>Ellen M. Hansen (Fellesrådet for Afrika)</i>
2000-01	<i>Ane Mygland (Latin-Amerikagruppene i Norge - LAG)</i>
2001-03	<i>Sidsel Aas (Forum for kvinner og utviklingsspørsmål – FOKUS) (Mette Moberg, FOKUS, fungerte en periode da Aas var i permisjon)</i>
2003-05	<i>Camilla Houeland (Fellesrådet for Afrika)</i>
2005-08	<i>John Y. Jones (IGNIS – Networkers SouthNorth)</i>
2008-09	<i>Kathrine Sund-Henriksen (Aksjon slett u-landsgjelda - SLUG)</i>
2009-10	<i>Christian Angell (Høyres Studieforbund)</i>
2010-11	<i>Kathrine Sivertsen (VNS)</i>
2012-	<i>Alexander Harang (Norges Fredslag)</i>

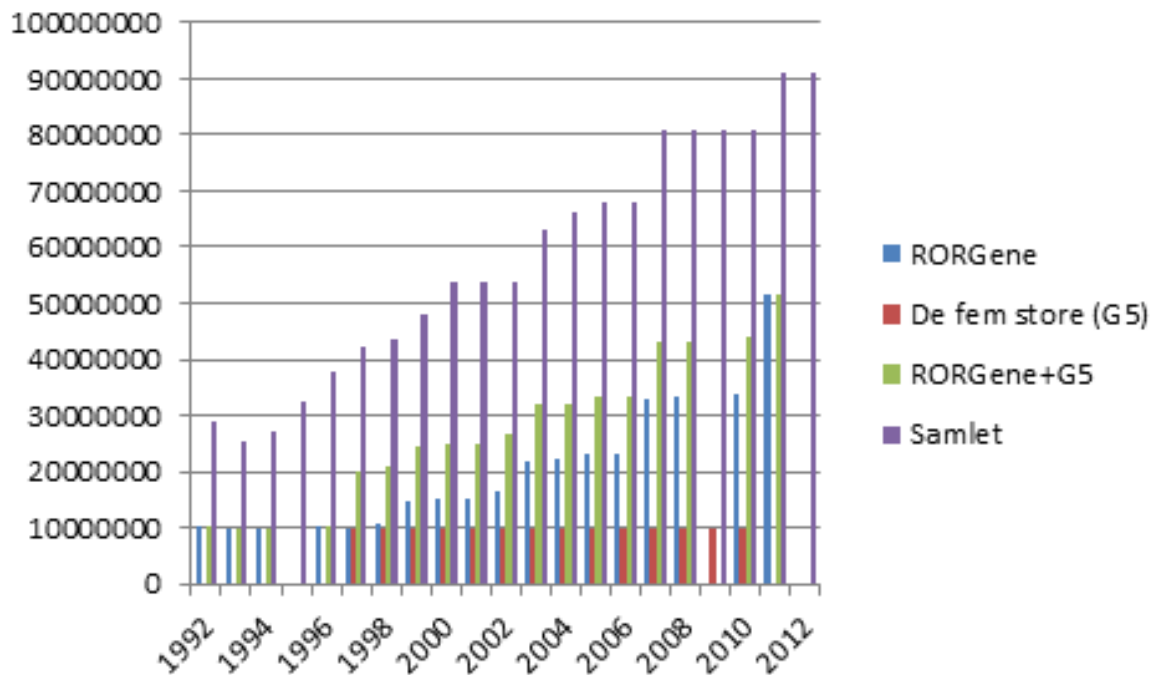
Vedlegg 3:

Regjeringer, bistands- og utviklingsministre 1992-2012

Regjering	Bistands-/utviklingsminister
<i>Brundtland III (Ap)</i> 3/11-90 – 25/10-96	<i>Grete Faremo - 1990-92</i> <i>Kari Nordheim-Larsen - 1992-96</i>
<i>Jagland (Ap)</i> 25/10-96 – 17/10-97	<i>Kari Nordheim-Larsen - 1996-97</i>
<i>Bondevik I (KrF, Sp og V)</i> 17/10-97 – 17/3-00	<i>Hilde Frafjord Johnson (KrF) – 1997-00</i>
<i>Stoltenberg I (Ap)</i> 17/3-00 – 19/10-01	<i>Anne Kristin Sydnes – 2000-01</i>
<i>Bondevik II (KrF, H og V)</i> 19/10-01 – 17/10-05	<i>Hilde Frafjord Johnson (KrF) 2001-05</i>
<i>Stoltenberg II (Ap, SV og Sp)</i> 17/10-05 -	<i>Erik Solheim (SV) – 2005-2012</i> <i>Heikki Holmås (SV) 2012 -</i>

Vedlegg 4:

Statlige tilskudd til opplysningsarbeid 1992-2012

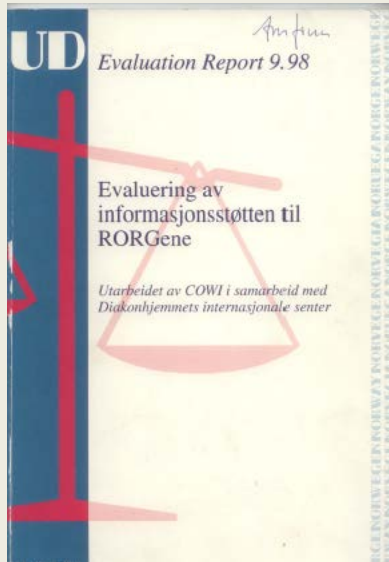

Tabellen viser at Stortingets tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid har økt fra om lag kr. 25 mill i 1992 til kr. 91. mill i 2012. Tilskuddet i 1992 var på om lag kr. 29 mill, pga ekstra tilskudd i forbindelse med FN-toppmøtet om miljø og utvikling i Rio de Janeiro. Den lengste søylen – «samlet» - viser samlet opplysningsstilskudd fra Stortinget, som også omfatter støtte til FN-sambandet og enkelte andre mindre mottakere som har variert fra år til år (årlig enkeltstøtte, Fredskorpset, skoleutveksling mv).

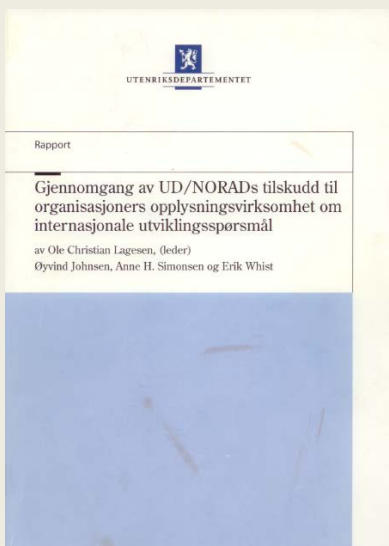
Kilde: Regjeringens budsjettproposisjoner og Norads årlige beslutningsdokumenter.

UD-Evalueringer av opplysningsarbeidet

Utdrag fra COWI-evalueringens konklusjoner 1998:

«Målsettingen for RORG-ordningen er relativt bred og tar sikte på å bidra til holdningsendring, engasjement og folkelig oppslutning om norsk Nord/Sør-politikk, såvel som kompetansebygging internt i organisasjonene. Det er klart at RORG-ordningen har sikret bred spredning av informasjon til mange og svært forskjelligartede grupper i det norske samfunnet. Dette skyldes spesielt forvaltningens strategi med å innlemme organisasjoner - særlig paraplyorganisasjoner - som har velutviklede kanaler til viktige og store samfunnsgrupper i Norge.»

Utdrag fra Lagesen-rapportens oppsummerende konklusjoner 2003:

«Opplysningsstøtten er relativt beskjeden i forhold til effekten; den anvendes til et mangfold av opplysningsaktiviteter som samlet sett avsetter brede avtrykk i mediene, i befolkningen som helhet og i spesielle målgrupper.»

**To viktige evalueringer i RORG-samarbeidets 20-årige historie:
COWI-evalueringen i 1998 og Lagesen-rapporten fra 2003.**